

122, який забезпечив урожай зерна 7,22т/га, що на 1,32 т/га більше за національний стандарт Хмельницький СВ(5,90 т/га). Високі урожаї зерна сформували також гібриди Ук 670 х Ук 151(6,22 т/га) та Ук 177 х Ук 151(6,58 т/га). Вологість гібридів була практично на рівні стандарту. Гібрид Ук 670 х Ук 151, з урахуванням результатів сортовипробувань за минулі роки, готується до передачі на ДСВ.

УДК 631.56/623.11«311»

МІНЕРАЛЬНІ ДОБРИВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТРУКТУРУ ВРОЖАЮ ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ ЯРОЇ НА ЧОРНОЗЕМАХ ТИПОВИХ

Т.В. Антал, А.С.Корпан

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Врожайність є найважливішим комплексним показником господарської цінності культури, і визначається індивідуальною продуктивністю рослини, особливостями біоценозу та умовами довкілля. Тому лише за оптимального поєднання цих факторів, можна отримувати високу продуктивність посівів, що є результуючою ознакою факторіальної дії систем потенційної продуктивності та екологічної стійкості. Ці фактори в сукупності визначають структуру врожаю пшениці ярої, зокрема, кущистість, розмір колоса, кількість озернених колосків, кількість зерен в колосі, масу 1000 насінин.

Експериментальна частина досліджень виконувалась у стаціонарному досліді кафедри рослинництва у ВП НУБіП України «Агрономічна дослідна станція». Ґрунт – чорнозем типовий малогумусний, клімат – помірноконтинентальний. Для вивчення були обрані два сорти пшениці ярої твердої: Ізольда та Чадо. Схемою досліду передбачалось застосування різних варіантів удобрення, які накладались на досліджувані сорти: Без добрив, $P_{60}K_{60}$, $N_{30}P_{30}K_{30}$, $N_{30}P_{30}K_{30}+N_{30IV}$, $P_{60}K_{60}+N_{30IV}+N_{30X}$, $P_{60}K_{60}+N_{30II}+N_{30IV}$, $N_{60}P_{60}K_{60}$, $N_{60}P_{60}K_{60}+N_{30IV}$, $N_{90}P_{90}K_{90}$, $N_{90}P_{90}K_{90}+N_{30IV}$, $N_{120}P_{120}K_{120}$, $N_{120}P_{120}K_{120} IV$.

Нами було встановлено залежність між масою зерна з колосу стебел різного порядку та масою зерна з рослини пшениці ярої твердої і системою удобрення. Маса зерна з колосу головного стебла і стебла першого порядку сорту Ізольда істотної різниці не мала – 2,60-2,64 г., що можна пояснити значно коротшим періодом формування генеративних органів.

Загалом, середня маса зерна з рослини за три роки становила від 3,27 г (контрольний варіант) до 6,90 г за внесення $N_{120}P_{120}K_{120}+N_{30IV}$.

Аналогічна тенденція під час проведення досліджень спостерігалась і по сорту Чадо. Найбільша маса зерна з колосу головного стебла становила 2,75 г за внесення $N_{120}P_{120}K_{120}+N_{30IV}$, а маса зерна з колосу стебла першого порядку становила – 2,73 г. За внесення добрив в дозі $N_{60}P_{60}K_{60}$, $N_{60}P_{60}K_{60} + N_{30IV}$ маса

зерна з колосу головного стебла зменшилась до – 2,73 г та стебла першого порядку 2,68-2,72 г.

Середня маса зерна з рослини складала 1,40-3,02 г, а середня маса зерна з стебла становила – 0,46-1,00 г. В середньому по всіх варіантах ці показники були в межах 2,28 – 2,96 г відносно маси зерна з рослин, а що до маси зерна з стебел вона становила 0,76 – 0,98 г. Відмітимо, що на варіанті без добрив стебла другого були не продуктивними.

УДК 631.527:631.523:633.31

**ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ УРОЖАЙНОСТІ НАСІННЯ
СОРТІВ ЛЮЦЕРНИ ПОСІВНОЇ**

Башкірова Н.В., Ляшук О.Є., Шепель Т.С.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Люцерна – одна з найдавніших кормових культур, яку вирощували ще 5 тис. років тому в країнах Сходу та Африки. Її насіння, як і насіння еспарцету та пшениці, знайдене в Єгипетських пірамідах. За свідченнями багатьох Європейських та вітчизняних вчених люцерну вирощували задовго до нової ери в Китаї, Індії, Персії, Єгипті та інших країнах. Як вважають вчені багатьох країн, основною причиною низької врожайності насіння люцерни є недостатній рівень перехресного запилення внаслідок катастрофічного зниження чисельності комах-запилювачів.

З середини ХХ століття вчені наголошували на негативних наслідках непродуманої діяльності людства по використанню великої кількості хімічних засобів боротьби зі шкідниками сільськогосподарських культур, застосуванню для внесення їх літаків, розорюванню земель, що раніше не використовувались і на яких жили представники диких видів бджолиних, дуже цінних комах-запилювачів багатьох родин, зокрема родини Fabaceae. Чисельність цих корисних комах в другій половині ХХ століття катастрофічно скоротилась. Рівень перехресного запилення в ряді країн Європи складав 15-20%, що привело до зниження урожайності багатьох культур, які є перехреснозапильними. Достатньо сказати, що при біологічній урожайності насіння рослин люцерни в 3,0-3,2 т/га, фактична урожайність в більшості країн становить 0,25-0,30 т/га. Одним з напрямків підвищення урожайності насіння люцерни є використання самофертильних форм та створення сортів з частковою самосумісністю.

Польові дослідження проводили на полях лабораторії селекції кафедри генетики, селекції і насінництва ім. проф. М.О. Зеленського виробничого підрозділу „Агрономічна дослідна станція” НУБІП України. Нами були створені зразки люцерни посівної з різним рівнем самофертильності та підвищеним урожаєм насіння в умовах недостатньої чисельності комах-запилювачів.